

N:o 54.

*Af herr **Smith**, om ändring i §§ 7, 11, 12, 13, 28, 38, 89, 105 och 106 regeringsformen jemte upphäfvande af §§ 15 och 32 i samma grundlag och ändring i § 38 riksdagsordningen.*

Under trettio år har frågan om en reform af den må hända bristfälligaste delen af 1809 års lagstiftares verk stått på dagordningen, nemligen en förändring af grundlagens bestämmelser om handläggningen af de regeringsärenden, som angå rikets förhållande till främmande magter. Bemödandena i denna riktning togo sin början vid 1856 års riksdag, således omedelbart efter att vårt land varit ytterst nära att af sin utrikes politikens ledare indragas i ett krig — ett anfallskrig. Att landet undslapp detta äfventyr, berodde ej af de styrandes vishet, utan af omständigheter helt och hållet oberoende af deras vilja, och helt och hållet motsatta mot deras önskningsar, nemligen deraf, att de tillämnade bundsförvandterna slöto fred med Ryssland. Det tilltänkta äfventyret var dock ej alldeles oskyldigt, ty planen och afsigterna hos våra styrande voro tillräckligt kända för att kompromettera vårt land inför grannen i öster.

Emellertid hafva alla bemödanden att uti detta afseende åstadkomma verkligt konstitutionella garantier strandat — ty huru betydelselös den för några år sedan antagna grundlagsbestämmelse är, som ökade den ministeriella konseljens ledamöter till tre, derom torde nu tillräcklig upplysning vara vunnen. Äfven efter den år 1885 vidtagna ändringen i

§§ 11, 12 och 32 regeringsformen har det traditionella, grundlagsstridiga missbruket blifvit fortsatt, att ministern för utrikes ärendena allena i ministeriella ärenden fattat beslut och vidtagit åtgärder, som det enligt grundlagens föreskrift endast tillkommer Konungen i den ministeriella konseljen att bestämma. *Bevis* härpå föreligger nu i konstitutionsutskottets memorial n:o 4.

Ett sådant system låter man fortgå, äfven efter den på Riksdagens initiativ tillkomna grundlagsändringen af år 1885, med hvilken afsågs att bereda en i någon mån ökad trygghet för en sakkunnig och klok behandling af de ministeriella målen. Dessa äro fortfarande öfverlemnade åt ett okontrolleradt godtycke. Deremot är i alla, äfven de jemförelsevis obetydligaste, inrikes regeringsärenden beslutet förlagdt till det samlade statsrådet, och får icke fattas i mindre än fyra rådgifvares närvaro. Och det bör ihågkommas, att Riksdagen *tvenne* gånger afslagit Kongl. Maj:ts förslag att i detta afseende rubba en af de hufvudprinciper, hvarpå vår statsförfattning är byggd. Riksdagen har 1868 och 1885 förkastat Kongl. Maj:ts propositioner om öfverlemnande åt *departementschef att afgöra* vissa, naturligtvis mindre betydande ärenden. Men medan Riksdagen således ej vill höra talas om ens begynnelsen till ministerstyrelse, så snart det gäller äfven mera underordnade *inrikes* ärenden, låter den ministerstyrelsen i ärenden, som angå rikets förhållande till främmande magter, sätta landets rätt och intressen på spel.

Jag tillåter mig därför att föreslå vissa ändringar i 7, 11, 12, 28, 32 och 105 §§ regeringsformen samt i § 38 riksdagsordningen.

De omständigheter, som föranledt, och icke mindre de omständigheter, som åtföljt den af en ledamot i Andra Kammaren anmälda, men af kammarens majoritet afslagna anhållan att få till ministern för utrikes ärendena framställa ett spørsmål om vår utrikes politik, hafva icke blott gifvit mig ett ytterligare stöd för den nu antydda motionen angående de konstitutionella formerna för handläggningen af ministeriella mål, utan derjemte nödvändigtvis å nyo ledt uppmärksamheten på de §§ i regeringsformen, den 13 och den 15, hvilka bemyndiga Konungen att, utan Riksdagens samtycke och mot samtliga sina rådgifvares enhälliga afstyrkande, börja krig samt att, utan att derifrån kunna hindras genom kontrasignationsvägran, i kommandoväg fatta beslut och vidtaga åtgärder, hvilkas verkan kan blifva densamma som en krigsförklarings. De *tvenne* motioner, jag afgifver, om ändring af § 13 och upphäfvande af § 15, utgöra så till vida ett med den förut nämnda sammanhängande helt, som de alla

afse att trygga folkets rätt att sjelft bestämma öfver sina vigtigaste angelägenheter, dem af hvilka dess sjelfständiga tillvaro beror.

Regeringsformens § 89 förlänar Kongl. Maj:t en magt, till hvilken icke i något annat konstitutionelt land något motstycke finnes. Konungens administrativa lagstiftningsenvälde har icke, så som man någon gång påstått, blifvit inskränkt under den tid, som förflutit sedan 1809, utan tvärtom — om det än på *vissa* punkter begränsats — i det hela utvidgats långt utöfver hvad grundlagsstiftarne afsågo, detta därför att statsverk-samheten utbredt sig öfver många nya områden, hvilka den ekonomiska lagstiftningsmagten, med stöd af en ytterst oklar grundlagsbestämmelse, lyckats slå under sig.

Nu tillkommer oväntadt den företeelsen, att äfven i fall, der man skulle kunna tycka att ej ens ett ögonblicks tvekan om den ekonomiska lagstiftningsmagtens gräns vore möjlig, den griper in på Riksdagens lagstiftningsområde, såsom genom det af reservanterna mot konstitutionsutskottets déchargebetänkande anmärkta beslutet af den 5 oktober 1888 har skett. Och ej mindre anmärkningsvärdt synes det mig att Kongl. Maj:t, genom sin proposition n:o 5 till innevarande Riksdag, visat sig hafva för afsigt att lägga den nya *arbetarelagstiftning*, hvartill nu första steget skulle tagas, under sitt ekonomiska lagstiftningsenvälde. Vidhåller Kongl. Maj:t en sådan afsigt, ehuru enhvar måste inse att arbetarelagstiftningen i sin fortgång kommer att rubba ej så litet af hittills vedertagna civilrättsliga grundsatser, och skulle Riksdagen foga sig efter ett sådant anspråk, så skulle härmed kunna följa en utvidgning af Kongl. Maj:ts lagstiftningsenvälde. Men sannolikare är, att härigenom försöken att genom lagstiftningsens mellankomst på fredlig väg söka lösa samtidens största fråga blott skulle stranda.

Dessa omständigheter föranlåta mig att underställa Riksdagens pröfning ett förslag till ändring af § 89 regeringsformen.

Jag föreslår således:

1) att § 11 regeringsformen förändras till följande lydelse:

»Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola af ministern för utrikes ärendena beredas och inför Konungen i statsrådet föredragas. Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens

sändebud i utlandet skola, efter föregående behandling i statsrådet, utan afseende å ärendets beskaffenhet ske genom ministern för utrikes ärendena»;

att § 12 regeringsformen må erhålla denna lydelse:

»Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande magt ingå, sedan, enligt 8 §, statsrådet deröfver blifvit hördt, dock att Riksdagens konstitutionella rätt i aftal med främmande magt förbe- hållas, der den af detsamma beröres»;

att § 7 regeringsformen förändras sålunda:

»Alla regeringsärenden skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras»;

att § 105 regeringsformen erhåller följande förändrade lydelse:

»Lagtima Riksdags konstitutionsutskott ege att äska de protokoll, som uti statsrådet blifvit förda»;

att orden: »Med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörer kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras,» i § 38 riksdagsordningen, skola uteslutas;

att § 32 regeringsformen upphäfves;

att orden: »inom riket» i första punkten af § 28 regeringsformen uteslutas;

2) *att* regeringsformens § 13 må erhålla följande förändrade lydelse:

»Konungen må ej börja krig eller sluta fred utan Riksdagens, genom båda kamrarnes sammanstående beslut, meddelade samtycke till Konungens derom afgifna proposition»;

3) *att* ur § 7 regeringsformen uteslutas orden: »med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas»;

att § 15 regeringsformen upphäfves;

att ur § 38 regeringsformen uteslutas orden: »utom i kommandomål»;

att ur § 105 regeringsformen uteslutas orden: »utom dem, som angå ministeriella ärenden och kom-

mandomål, hvilka endast i det, som rörér allmänt kända och af utskottet uppgifna händelser, må kunna fordas» ;

att ur § 38 riksdagsordningen uteslutas orden: »med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rörér kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras».

Derjemte lära orden: »eller den embetsman, som i kommandomål Konungen råd gifvit», samt orden: »Konungens rådgifvare i kommandomål» i § 106 regeringsformen, äfvensom orden: »i de fall, här nedanför stadgas» i § 4 af samma grundlag blifva öfverflödiga och böra utgå.

4) att § 89 regeringsformen må erhålla följande förändrade lydelse:

»Riksdagen ege att gemensamt med Konungen stifta, förändra, förklara och upphäfvva lagar och författningar, som röra rikets allmänna hushållning eller grunderna för allmänna inrättningar af alla slag. Dervid förfäres på sätt, i §§ 87 och 88 om stiftande och förklaring af civil- och kriminallag stadgas; dock att högsta domstolens yttrande ej behöfver inhemtas, utom beträffande de i sådana lagar ingående stadganden af civil- eller kriminallags natur».